

Analysis of the basic Principles of Education and Educational Reasons in Suhrawardis' Thoughts

ARTICLE INFO

Article Type
Analytical Review

Authors

Agha Zahra Akbarsadat¹,
Alireza Yousefi^{2*},
Narges Keshti Aray³

How to cite this article

Agha Zahra Akbarsadat, Alireza Yousefi, Narges Keshti Aray, Analysis of the basic Principles of Education and Educational Reasons in Suhrawardis' Thoughts, *Journal of Islamic Life Style Centered on Health*. 2018;2(3):197-204.

1. PhD Student, Philosophy of Education, Islamic Azad University, Isfahan Branch (Khorasgan), Isfahan, Iran.

2. Associate Professor, Department of Medical Education, Medical Education Research Center, Medical Education Development Management, University of Medical Sciences, Isfahan, Iran (Corresponding Author)

3. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Islamic Azad University, Isfahan Branch (Khorasgan), Isfahan, Iran.

ABSTRACT

Purpose: The aim of this study was to investigate the basic principles of education and educational meanings in Suhrawardis' ideas.

Materials and Methods: The research method, qualitative content analysis and field of research, valid scientific and print printed and electronic sources have been around the views and ideas of this great philosopher. The unit of analysis, paragraph and sampling method was purposeful. Data analysis was performed following a deductive categorization system. In this research, open coding method has been used to organize information and all data have been reviewed and included in related subcategories.

Findings: The results obtained are divided into six main categories: identifying the basic issues of philosophy from Suhrawardis' point of view, identifying the principles and goals of education from Suhrawardis' point of view. The code of concepts obtained from the analysis of sentences in the relevant paragraphs was a total of 426 items, which were divided into sixty-three sub-categories. In this research, an attempt has been made to examine the views of this expert in the field of philosophy.

Conclusion: This study examines the basic points of view of education by discussing topics such as the principles of the philosophy of education and special solutions in the process of effective and efficient teaching-learning and examines its implications in the executive field of education.

Keywords: Educational Votes, Enlightenment, Suhrawardi

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: ar.yousefy@gmail.com

Article History

Received: 2018/07/01

Accepted: 2018/09/10

ePublished: 2018/09/22

واکاوی اصول اساسی تعلیم و تربیت ودالات های

تربیتی در اندیشه های سهروردی

آغازها اکبرسادات^۱

دانشجوی دکتری، فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.

علیرضا یوسفی^{۲*}

دانشیار، گروه آموزش پزشکی مرکز تحقیقات آموزش پزشکی، مدیریت توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول)

نرگس کشتی آرای^۳

دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر واکاوی اصول اساسی تعلیم و تربیت ودالات های تربیتی در اندیشه های سهروردی بود.

مواد و روش ها: روش پژوهش، تحلیل محتوای کیفی و حوزه ی پژوهش، منابع چاپی و الکترونیکی معتبر علمی در دسترس، پیرامون آراء و اندیشه های این فیلسوف بزرگ بوده است. واحد تحلیل، پاراگراف و روش نمونه گیری به شیوه هدفمند بوده است. تجزیه و تحلیل اطلاعات با پیروی از نظام مقوله بندی قیاسی انجام یافته است. در این پژوهش برای سازماندهی اطلاعات از روش کد گذاری باز استفاده شده و همه داده ها مرور و در زیر مقوله های مرتبط گنجانده شده است.

یافته ها: نتایج به دست آمده در شش مقوله اصلی شناسایی مسایل اساسی فلسفه از دیدگاه سهروردی، شناسایی اصول و اهداف تعلیم و تربیت از دیدگاه سهروردی، تفکیک شده است. کد مفاهیم به دست آمده از حاصل تحلیل جملات در پاراگراف های مربوط جمعا ۴۲۶ مورد بوده که به شصت و سه مقوله فرعی تقسیم شده اند. در این پژوهش تلاش شده است دیدگاه های این صاحب نظر در حوزه فلسفه مورد بررسی قرار گیرد.

نتیجه گیری: این پژوهش، نقطه نظرهای اساسی تعلیم و تربیت را با طرح مباحثی مانند اصول فلسفه تعلیم و تربیت و نیز راهکارهای ویژه در فرایند یاددهی - یادگیری موثر و کارآمد مورد مذاقه قرار داده و به بررسی دلالت های آن در حوزه اجرایی آموزش و پرورش پرداخته است.

واژه های کلیدی: آراء تربیتی، اشراق، سهروردی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۴/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۶/۱۹

*نویسنده مسئول: ar.yousefy@gmail.com

مقدمه

تعلیم و تربیت از دغدغه های اصلی تمامی جوامع و ملت ها طی تاریخ بوده و امروزه نیز رشد و تعالی جامعه در گرو اصلاح این نهاد زیر بنایی است(۱). تعلیم و تربیت امری پیچیده، پودامنه و وقت گیر است. برای اقدام به این کار خطیر، اولین گام، تعیین اهدافی است که قصد داریم به آنها برسیم و رسیدن به این اهداف مستلزم استفاده از روش ها است. آگاهی از روش ها و اهداف تعلیم و تربیت مستلزم شناخت دیدگاه های فیلسوفان بزرگ است. نظرات و دیدگاه های مریبان و فیلسوفان بزرگ تعلیم و تربیت است و هرگاه بخواهیم به بررسی و تجزیه و تحلیل نظرات این فیلسوفان در عرصه تعلیم و تربیت بپردازیم کاری چنان وسیع باید کرد که ممکن است با خطر کاستن از عمق تحقیق روبرو شویم. پس در این پژوهش موضوع را به بررسی روش ها و اهداف آموزش و پرورش از نظر فیلسوف بزرگ و برجسته محدود می کنیم تا امکان بررسی تحلیل عمیق تری فراهم آید. آموزش و پرورش همواره و همچنان با یکی از مسائل اساسی خود یعنی فقر نظریه پردازی مواجه بوده است. پس شاید به این طریق بتوانیم به نظریه پردازی جدید دست یابیم. توجه به این نکته که نظریه پردازی می تواند الهام بخش و راهگشایی برای یافتن پاسخ هایی برای مسائل تعلیم و تربیت باشد دلیلی دیگر است. توجه به اهمیت مطالعات باورها و اندیشه های فلاسفه نیز روشنگر انتخاب این موضوع است. شناسایی دیدگاههای فلاسفه و نظریات آنان در زمینه تعلیم و تربیت می تواند راهکارهای تربیتی مناسبی برای بهره گیری بهتر در نظام آموزش و پرورش کشور ارائه دهد. برای این منظور، اندیشه های سهروردی مورد بررسی قرار می گیرد. در این مقاله ضمن بررسی پیامدها و کاربردهای تعلیم و تربیتی نظرات این فیلسوف در نظام تعلیم و تربیت کشور مورد بررسی قرار می گیرد.

ادبیات تحقیق

شیخ شهاب الدین یحیی بن حبش امیرک سهروردی، معروف به «شیخ اشراق» در سال ۵۴۹ هجری قمری در روستای سهرورد در نزدیکی زنجان دیده به جهان گشود. به دلیل مصاحبت با صوفیان، به ریاضت و مجاهدت روی آورد و در نتیجه ریاضت ها و مجاهدت ها به مقام کشف و شهود رسید. او در زمره قله های رفیع تفکر فلسفی به حساب می آید و از فیلسوفانی است که به درستی می توان نام «مؤسس» را بر آنها نهاد (۲). سهروردی شاگرد ممتاز و برجسته مجدالدین جیلی بودند. شیخ اشراق از مراغه به اصفهان رفت و تحصیلات خود را نزد ظهیرالدین قاری ادامه داد. از آن پس، مدتی در جستجوی مربی کاملی که وی را از سرچشمه حکمت، سیراب سازد، به عراق و شامات سفر کرد و سرانجام به درخواست حاکم حلب، فرزند صلاح الدین ایوبی، در حلب ماند. سرانجام در سال ۵۸۷ هجری قمری به دست همین حاکم و به سفارش پدرش صلاح الدین، که او نیز تحت فشار علمای آن دیار بود به زندان افتاد و در اثر گرسنگی از پای درآمد و یا او را خفه کردند (۳). از این روی به شیخ شهید یا شیخ مقتول مشهور شد. دلیل این قتل، شاید جرأت و جسارت و عدم رعایت جانب احتیاط از سوی او در بیان مسائل فلسفی و عرفانی بود. سهروردی که به واسطه روش جدید خود در فلسفه به شیخ اشراق معروف شد، ۳۸ سال عمر کرد و آثار زیادی از خود به جای نهاد که براساس نظر شهروزی شارح آثار وی، به ۴۹ اثر می رسد (۴). سهروردی در زمره فیلسوفانی است که به عرفان و شهود اهمیت وافری داده اند. در فلسفه سهروردی، نور از جایگاه ویژه ای برخوردار است. بر اراده فردی و شهود تأکید می ورزند. سهروردی، بحث قوای گوناگون را مطرح می سازد. خدای سهروردی متعالی و منزله از هر گونه تعبیر است. در بحث معرفت شناختی، به رغم تأکید فراوانی که بر شهود دارند، تفکر و تعقل را

برای شناخت لازم می‌دانند. در بحث دلالت‌های تربیتی چنین استنباط شده است که هدف غایی تربیت، از نظرسه‌روردی رسیدن به کمال مطلق است.

آثار سه‌روردی را می‌توان به پنج دسته تقسیم کرد: رساله بزرگ تعلیمی، رسالات تعلیمی کوتاه، حکایات ساده و رمزگونه، تفسیرهای متون فلسفه و قرآن کریم و نیایش‌ها و مناجات. مهم‌ترین کتاب او حکمه الاشراق است، که آن را طی چند ماه نوشته است. سه‌روردی می‌گوید ناگهان از طریق روح القدس به او القاء شده است و تنها کسانی می‌توانند به فهم آن دست یابند که از روح القدس کسب نور کرده باشند.

سه‌روردی و تأثیر پذیری از افلاطون سه‌روردی یکی از بزرگان فلاسفه مسلمان است و شأن و مقام فلسفی او همپایه کسانی همچون ابن‌سینا و صدرالمتألهین شیرازی است. سه‌روردی خود را احیاگر اندیشه‌های فیلسوفان و حکمای باستان می‌خواند و بارها در آثار خود به نام بزرگانی چون فیثاغورس، انابذقلس، امپدکلس، زردشت، هرمس و افلاطون اشاره می‌کند. از طرف دیگر افلاطون نیز یکی از سرآمد فلاسفه جهان است طوری که اندیشه‌ها و افکار او بعد از گذشت قرون متمادی هنوز مورد توجه و عنایت بزرگترین اندیشمندان جهان است. سه‌روردی مدعی است، پیرو آراء و افکار فلسفی افلاطون است.

تعلیم و تربیت از دیدگاه سه‌روردی شهاب‌الدین سه‌روردی مؤسس مکتب اشراق بر ضرورت تعلیم و تربیت کل وجود انسان به عنوان هدف فلسفه تأکید دارد. ویژگی بارز آغاز این فرایند عطش معرفت است، و زمانی که «دانشجو» نیاز به جستجوی معرفت را از قبل در درون خود تجربه می‌کند، این جستجویی یا جویندگی، «طلب» نامیده می‌شود؛ و از این رو، شخصی که در این مرحله نخست از فرایند تعلیم و تربیت قرار دارد «طالب» نامیده می‌شود. این روند با پرورش قوای ذهنی یا عقلی ادامه می‌یابد و در این زمین است که دانش‌جو «طالب الیحت» نامیده می‌شود. مرحله بعدی مرحله ضبط و مهار تمایلات نفسانی و تصفیه نفس است؛ زیرا بنا به نظر سه‌روردی فلسفه و حکمت حقیقی تنها در صورتی قابل حصول است که قوای بحثی انسان کمال یابد و نیز نفس چنان از آلودگی‌ها و نقائص صافی شود که بتواند به اشراق نائل گردد در این مرحله جوینده معرفت «طالب‌الئاله» نامیده می‌شود، همان مقام تشبیه یافتن به خدا در مرحله بالاتری، دانشجو هم طالب معرفت بحثی است و هم طالب تأله، و در عین حال رفته رفته پرورش یافته و به یک «حکیم» تبدیل می‌شود (۵).

هدف نهایی تعلیم و تربیت نیل به اشراق است، که آن هم به نوبه خود، چون پای عنصر عقلی و نفس در تمام وجوه و ساحات آن را به میان می‌کشند، مستلزم کمال یافتن تمام قوای ذهنی و روانی یا نفسانی انسان است (۵).

اهداف تعلیم و تربیت از منظر سه‌روردی برترین هدف تعلیم و تربیت از نظر شیخ اشراق، نزدیکی به کمال مطلق است. این نزدیکی جنبه مادی ندارد، بلکه وجودی، روحی و حضوری است. هر چه انسان با علم شهودی، عظمت خدا و اسماء و صفات او، و نیز فقر ذات خویش را بیشتر احساس کند، به همان میزان او به مقام قرب بیشتر نایل می‌شود. شهود و رشد ادراک شهودی هدف دیگر تربیت اشراقی است. به عقیده شیخ اشراق انسان در تربیت نفس می‌تواند به مرتبه‌ای رسد که انوار الهی بر او بتابد، این انوار اکسیر علم و قدرت است یعنی به واسطه آن انسان می‌تواند به معارفی دست یابد که بیش از آن برای او حاصل نشده بود و می‌تواند در جهان هستی تصرف کند. صفای باطن هدف دیگر تعلیم و تربیت است. یعنی رفع حجاب و پاک‌سازی نفس از پلیدی‌ها و کدورت‌ها و رهایی آن از خود و وابستگی‌های مادی و ظلمات است. تقویت اندیشه و پرورش تفکر هدف تربیتی دیگر نظام فلسفی شیخ اشراق است، او تحقق این هدف را به دو علت

لازم می‌داند: یکی آن که زمینه معرفت انسان به جهان هستی و هدف حکمت نظری تمام معارف در نفس ناطقه و تبدیل انسان به جهانی عقلی شبیه جهان عینی است و دیگر اینکه حکمت اشراقی وی نیازمند اندیشه قوی و تفکری خلاق و تسلط بر حکمت مشاء است. بالاخره، رشد اخلاقی و اعتدال در خصلتها، رفتارها و قوای ظاهری و باطنی انسان هدف دیگر تعلیم و تربیت از نظر شیخ اشراق است (۶).

اصول تعلیم و تربیت از نظر شیخ اشراق اصول تربیتی حاصل از اندیشه‌های شیخ اشراق غفلت‌گریزی، کرامت نفس، صبر و خودشناسی است. از میان روش‌های تربیتی برگرفته از آرای سه‌روردی، می‌توان به اهمیت عرفان، شهود، تفکر و تعقل، که هر دو بر آن تأکید داشته‌اند، اشاره کرد.

سه‌روردی چهار اصل برای آموزش و پرورش بیان می‌کند که شامل:

۱- غفلت‌گریزی: او اولین پله تربیت را بیداری می‌داند و رسالت همه علوم را بیدار کردن انسان و زدودن بی‌خبری و غفلت می‌شناسد. (۶).

۲- خودشناسی: او معتقد است خود انسان نیز از وجود و گوهر واقعی خود که من واقعی او همان است، عاجز است و خود نیز به جلال روحی خویش آنچنان که باید پی نبرده است.

۳- صبر: معتقد است انسان در مقابل موانع و مشکلات، صبر باید پیشه نماید و باتحمل مشکلات سیر معنوی خود را ادامه می‌دهد.

۴- کرامت نفس: انسان به عنوان خلیفه‌ی الله بایستی کرامت نفس خود را حفظ نماید و از طریق حفظ کرامت خویش و صفات پسندیده، صداقت، عدالت، ایثار، و از این قبیل لباس کرامت بر تن نماید.

هستی‌شناسی (اهداف غایی تعلیم و تربیت) از منظر سه‌روردی در دیدگاه سه‌روردی «قرب به کمال مطلق (نورالانوار) است که مطلوب ذاتی انسان است و به تعبیر دیگر، رسیدن به مقام خلیفه الهی است. کمال، دارای مراتبی است و هر فرد برحسب درجه کمالی که دارد، از مرتبه خاصی برخوردار است. کمال، رهایی از ظلمات و تعلقات کامل از غیر خداست که مرتبه فنا است. سه‌روردی در جای دیگر بر جستجوی بشر برای نیل به چشمه زندگانی اصرار دارد و می‌گوید که هر کس بدان دست یابد، رنج بر وی سهل بود.

اهداف جزئی تعلیم و تربیت از منظر سه‌روردی
۱- کسب علم و تقویت اندیشه. ۲- صفای باطن. ۳- شهود. ۴- عبودیت.

سه‌روردی ریشه بسیاری از تمایلات انسان را گرایش به کمال می‌داند که تمام انسان‌ها کمال‌جو و طالب حسن و جمانند. کمال به نفس ناطقه مربوط است. در نظر شیخ اشراق رهایی از ظلمت‌ها و تعلقات و انقطاع کامل از غیر خداست که وی از آن با عنوان فنا یاد می‌کند. انسان فانی در این مرحله دست‌آزهر دو جهان شسته و دلش مملو از عشق خداست و جز خدا نمی‌بیند و نمی‌خواهد. چنین انسانی به معدن نور و حقیقت راه یافته و از اشراقات و علوم نامتناهی الهی و بالاترین لذت‌ها بهره‌مند گردیده است (۶).

وی بالاترین عوالم را عالم عشق می‌داند که برای رسیدن به آن از دو پله نردبان آن یعنی معرفت و محبت باید گذر کرد. از دیدگاه شیخ اشراق هدف اصلی تعلیم و تربیت قرب الهی است.

مراحل تعلیم و تربیت از دیدگاه سه‌روردی
مراحل رشد در تعلیم و تربیت از دیدگاه دانشمندان امروزی در ابعاد مختلف رشد شناختی، عاطفی، اجتماعی، جسمانی و اخلاقی مورد بررسی قرار می‌گیرد. سه‌روردی شناخت‌های انسان را به پنج دسته تقسیم می‌کند که شامل:

۱-مشاهده و اشراق: این روش به این معنی است که مشاهده حس ظاهر و مشاهده به حس باطن در دستیابی به حقیقت، مکمل یکدیگر بوده و منجر به معرفت انفسی می شوند. مبانی انسان شناسی سهروردی

در هر نظام تربیتی توصیف انسان به منزله سنگ بنای آن است چرا که همه اجزای نظام آموزشی اعم از مفاهیم، تمثیل ها، اهداف، اصول، روشها و مراحل تربیت به نحوی ناظر به وضع انسان است(۷). از جمله ویژگی های انسان نسبت به سایر موجودات، دمیده شدن روح خدا در درون اوست. انسان مسجود فرشتگان است. انسان جانشین خدا روی زمین است؛ انسان با خدا میثاق دوستی بسته و پذیرای امانتی گردیده است که آسمان و زمین و کوه ها از پذیرفتن آن هراسیدند.

بنابراین، انسان به دلیل ویژگی های منحصر به فردی که نسبت به سایر موجودات دارد محور اصلی تعلیم و تربیت است و تأکید بر انسان شناسی و بررسی اهداف نظام آموزشی بر اساس مبانی انسان شناسی ضروری به نظر می رسد. یکی از مبانی اصلی انسان شناسی از دیدگاه سهروردی تعقل و تفکر است. عقل در نظر سهروردی حجت و دلیل قاطع بوده و آنچه که مردود است موهوم را به جای معقول گذاشتن و سوء استفاده از استدلال است.

مهمترین ویژگی انسان که سهروردی به آن اشاره می کند، کمال طلبی است. او معتقد است که همه خیر محض و کمال مطلق است و حتی علم به او جزء انسانها کمال جو و به دنبال جمال و زیبایی اند. خداوند دانش های فطری است که انسان بدون نیاز به برهان و تنها با تمنبه شدن به وجود او اذعان می کند. فضیلت جویی، حقیقت جویی و گرایش به صیانت ذات نیز از دیگر ویژگی های انسانی است و می توان آنها را از فروع کمال جویی انسان دانست (۶).

راه های رسیدن به کمال از دیدگاه سهروردی عبارتند از عرفان به غربت خود، رهایی از علایق، رعایت شرع، تفکر و عشق (۵).

۱-شناخت فطری: صادق ترین قضایا که شناخت های دیگر انسان به آن بر می گردد شناخت فطری است. مانند: محال بودن اجتماع که صدق آنها برای انسان بدیهی است.

۲-شناخت حسی: این نوع شناخت، معرفتی است که از حواس پنج گانه قابل حصول است.

۳-شناخت خیالی: از دیدگاه شیخ اشراق چنین شناختی بدون حضورش نیز تحقق می یابد.

۴-شناخت عقلی: شیخ اشراق با وجود آن که حکیم اشراقی است ولی فلسفه اشراق را بدون استدلال امکان پذیر نمی داند.

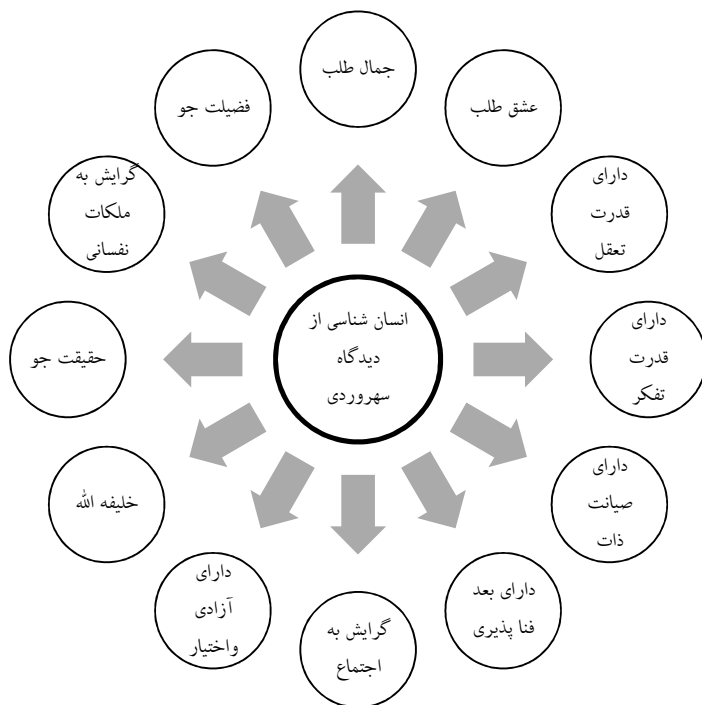
البته او با مشائیان درباره کارکرد ذهن اختلافات زیادی دارد و معتقد است که ادراک عقلی تنها براساس مثل نوریه و اشراق از بالا توصیه پذیر است او بر خلاف مشائیان برای کلیات امری مستقل و وجود واقعی قائل است و به ارتباط مفاهیم کلی با اشیاء خارجی اعتقاد دارد.

۵-شناخت شهودی: از نظر سهروردی، خداوند برخی از معارف را به صورت رؤیا، حدس و مکاشفه به انسان القاء می کند. او معتقد است که حکمت بدون شهود معنا ندارد. انسان با مشاهده حسی از پدیده های مادی آگاه می گردد و با مشاهده اشراقی به معرفت عالیله دسترسی می یابد.

روش های تعلیم و تربیت از دیدگاه سهروردی

سهروردی روش های تربیتی را شامل آموختن حکمت، عمل صالح، ریاضت، تفکر، ذکر، دعا و تضرع و تلاوت قرآن می داند. وی تلاوت پیوسته قرآن را در تربیت انسان بسیار مؤثر می داند به شرط آن که هنگام تلاوت قرآن دارای نشاط و سرور بوده و از خستگی بدور باشد. او منبع حکمت را قرآن می داند. سهروردی انسان را اینگونه تعریف می کند؛ موجودی قدسی، صاحب علم و اراده و فنا ناپذیر است و مسافری است که از عالم علوی به عالم سفلی و محبوس در زندان طبیعت است و از اصل خویش منفک شده است.

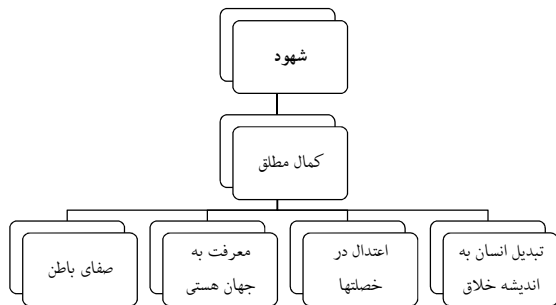
شکل ۱. انسان شناسی از دیدگاه سهروردی

زیبایی شناسی سهروردی
سهروردی عشق را راه وصول به ژرفای زیبایی ها یعنی زیبایی مطلق الهی که منبع کمالات یعنی سرچشمه همه زیبایی هاست معرفی می نماید. وی بر این بارو است که عشق کلید درهای بسیاری از زیبایی هاست که از راه خاصی که همان ریاضت و زیبا کردن روح است قابل دستیابی می باشد. وی بر تقدم جمال بر عشق باور دارد و معتقد است وقتی انسان به ادراکی از کمالات ذاتی حق برسد، زیبایی او را درک نموده و شوقی دو چندان به سوش پیدا می کند و عاشق او خواهد شد(۸). یعنی هرچند زیبایی، به خودی خود دارای جذبه و کشش است، اما بدون جذبه عشق فاقد معناست و اگر استعداد عشق به زیبایی محقق نباشد، اصلاً عشق تحقق نمی یابد. نگاه زیبا عشقی می آورد که کلید وصول به جمال اعلا است، در نتیجه جمال و زیبایی هنرمند که نمونه و آینه ای از منبع جمال است، صنعتی زیبا می آفریند که نشان دهنده زیبایی هنرمند و زیبایی هنرمندی والا تر است. (۸).

شکل ۳. اهداف تعلیم و تربیت از منظر سهروردی

شکل ۴. انسان شناسی از دیدگاه سهروردی

سعدت از منظر سهروردی
از نظر او سعادت قصوی تشبه به مبادی عالیه است و از جمله نتایج آن اتصال عقلی به عالم علوی است. از نظر سهروردی سعادت قصوی در آخرت متحقق می شود(۹).

اخلاق از دیدگاه سهروردی
دیدگاه های اخلاقی سهروردی مبین رویکرد ارزشی او محسوب می شود. از نظر وی هدف اخلاق، عبارت است از بریدن از عالم ظلمت و چاه ظلمانی و رسیدن به عالم نور، اتصال به نور الانوار و خلیفه ی الله شدن در زمین و راه رسیدن به این مقام، تخلق به صفات نیک اخلاقی و دوری از صفات بد و ناپسند است.

ارزش های اخلاقی از دیدگاه او عبارت است از: الف) ارزش های اخلاقی: ارزش هایی که در ارتباط با خدا، باید رعایت شود. مانند پیروی از اوامر و ترک نواهی. ب) ارزش های فردی: آنچه در رشد فردی آدمی مؤثر است. مانند محاسبه نفس، ریاضیت، صبر و استقامت. ج) ارزش های اجتماعی: مواردی در ارتباط آدمی با دیگران باید مراعات شود. نظیر پرهیز از ظلم.

روش پژوهش

تحلیل محتوای مبتنی بر قیاس، که برخی آن را "تحلیل محتوای هدایت شده" هم نامیده اند. در این پژوهش برای سازماندهی اطلاعات از دو ماتریس ساخت یافته بهره برده ایم مقولات اصلی که معرف موضوع مورد مطالعه هستند به صورت تعریف عملیاتی استخراج شده و در یک جدول قرار می گیرند. استفاده از تعریف عملیاتی و ایجاد فهرستی از مقولات، به معنای پذیرش همه جنبه رهیافت قیاسی نیست. در اینجا می توان با توجه به هدف تحقیق، یک ماتریس مقوله بندی ساخت یافته و یا ساخت نیافته را ترسیم کرد. در حالت اول، ما با فرایندی کاملاً قیاسی مواجه هستیم، در حالیکه در صورت دوم، این فرایند کار خود را با قیاس شروع می کند و سپس به استقرا پیوند می خورد. با

جدول ۱. رهیافت اصلی در تحلیل محتوای کیفی (قیاسی)

تحلیل محتوای کیفی	شروع تحقیق	تعریف کدها و مقولات	منبع کدها و یا مقولات
تحلیل محتوای قیاسی	نظریه	تعریف کدها پیش از تحلیل و در خلال آن	استخراج کدها از نظریه و یا یافته های تحقیقی

مراحل انجام تحلیل محتوی در مسیر روش قیاسی (ایلوو کاینکاس، ۲۰۰۷، ص ۱۱۰)

در پژوهش تحلیل محتوا، جامعه اغلب دربرگیرنده مجموعه ای از پیام های متنی است (نئوندورف، ۲۰۰۲) در این پژوهش جامعه آماری کلیه کتابهایی است که در باره عقاید و نظریات آگوستین

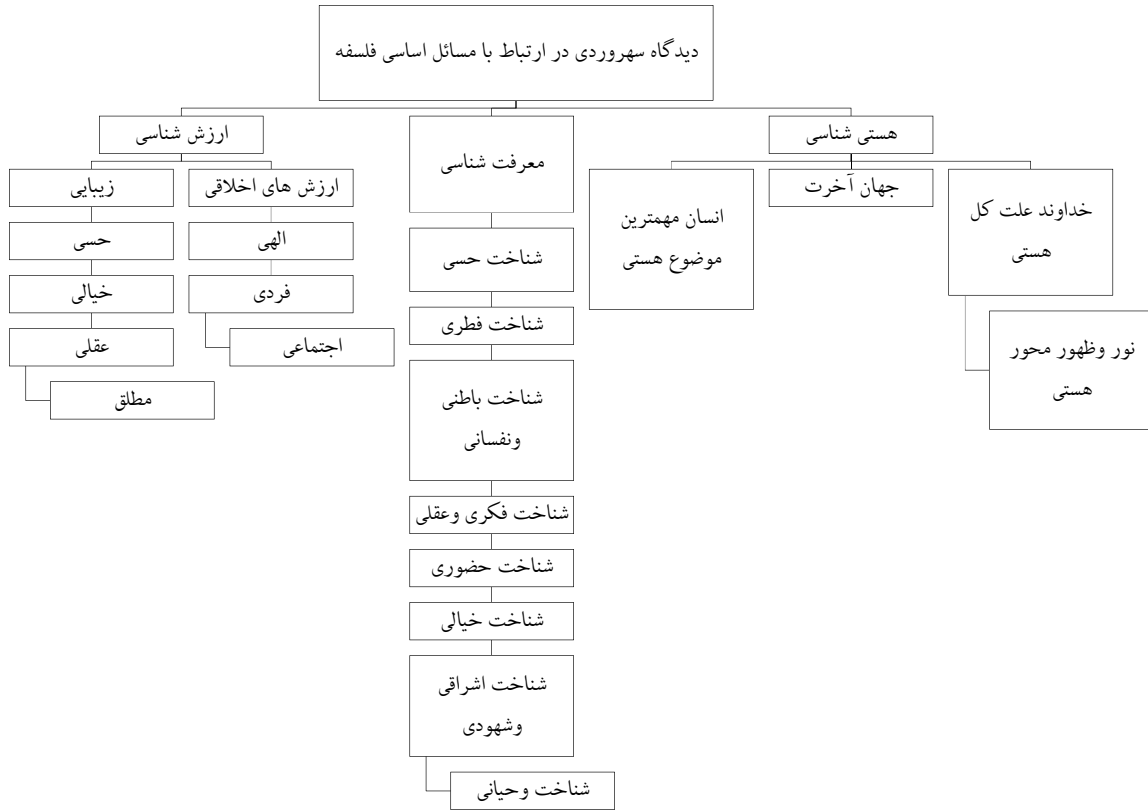
شکل ۵. خدا شناسی از دیدگاه سهروردی

شکل ۶. مبانی فلسفی، اصول و اهداف حاکم بر زمینه تعلیم و تربیت از دیدگاه سهروردی

شکل ۷. دیدگاه سهروردی در ارتباط با مسائل اساسی فلسفه

References

1. Saeed Khojasteh, Ali Shariatmadari, Ezatollah Naderi, (2014), A Study of the Principles of Anthropology from Suhrawardi's Perspective and Its Educational Conclusions to Improve the Goals of Iran's Education System, Quarterly Journal of Research in Philosophy of Education First, first issue, fall
2. Omid Sidler Sh. 1394. Faith in the Narration of Izz al-Din Mahmoud Kashani and Augustine, Master Thesis, Islamic Azad University, Central Tehran Branch - Faculty of Literature and Humanities.
3. Sharif, Mohammad (1983), History of Philosophy in Islam, Volume 1, Tehran, University Publishing Center
4. Henry Carbon, (2003), Immortal Wisdom: Spring 2010, Volume 7, Number 2;
5. Nasr Sayed H, Oliver Lyman. 2007. History of Islamic Philosophy, Volume II, a group of translators, Tehran: Hekmat.
6. Beheshti M, Abu Jafari M, Faqih Ayn. 1379. Opinions of Muslim scientists in education and its foundations. Tehran: Samat Publications, Volume II.
7. Bagheri Kh. 2007. A new look at Islamic education. Tehran: Madrasa Publications.
8. Shafi'i F, Fazeli A. R. 1392. Beauty and its existential dignity according to Suhrawardi, Ontological researches of Shahid Rajaei University, Article 6, Spring and Summer, 2 (3): 101-122.
9. Orvati Movafagh. 1392. Happiness in the Wisdom of Illumination and Peripatetic (Case Study of Plato, Aristotle, Farabi, Suhrawardi), PhD Thesis in Islamic Ethics, Qom University of Islamic Studies.

نتیجه گیری

بر اساس مطالعات انجام شده از واکاوی اندیشه های سهروردی متوجه می شویم مؤسس مکتب اشراق بر ضرورت تعلیم و تربیت کل وجود انسان به عنوان هدف فلسفه تأکید دارد. شاید عجیب به نظر برسد، اما در نظر او کل زندگی انسان معطوف است به کسب معرفت از طریق فرایندی که به معنای کلی واژه تعلیمی- تربیتی است. ویژگی بارز آغاز این فرایند عطش معرفت است. برترین هدف تعلیم و تربیت از نظر شیخ اشراق، نزدیکی به کمال مطلق است. این نزدیکی جنبه مادی ندارد، بلکه وجودی، روحی و حضوری است. هر چه انسان با علم شهودی، عظمت خدا و اسما و صفات او، و نیز فقر ذات خویش را بیشتر احساس کند، به همان میزان او به مقام قرب بیشتر نایل می شود. شهود و رشد ادراک شهودی هدف دیگر تربیت اشراقی است. به عقیده شیخ اشراق انسان در تربیت نفس می تواند به مرتبه ای رسد که انوار الهی بر او بتابد، این انوار اکسیر علم و قدرت است یعنی به واسطه آن انسان می تواند به معارفی دست یابد که بیش از آن برای او حاصل نشده بود و می تواند در جهان هستی تصرف کند. صفای باطن هدف دیگر تعلیم و تربیت است. به عقیده شیخ اشراق، مقصود از صفای باطن رفع حجاب و پاکی نفس از پلیدی ها و کدورت ها و رهایی آن از خود و وابستگی های مادی و ظلمات است. تقویت اندیشه و پرورش تفکر هدف تربیتی دیگر نظام فلسفی شیخ اشراق است، او تحقق این هدف را به دو علت لازم می داند: یکی آن که زمینه معرفت انسان به جهان هستی و هدف حکمت نظری تمام معارف در نفس ناطقه و تبدیل انسان به جهانی عقلی شبیه جهان عینی است.